

WPROWADZENIE

Przekonanie o roli wykształcenia jako większej szansy na rynku pracy doprowadziło do wzrostu aspiracji edukacyjnych i podejmowania nauki na wyższym poziomie. W ostatnich latach liczba studiujących uległa potrojeniu. Fakt ten powoduje, iż na rynek pracy trafia coraz więcej absolwentów szkół wyższych. W warunkach utrzymującej się trudnej sytuacji na rynku pracy bezrobocie staje się doświadczeniem życiowym większości młodych ludzi.

Absolwenci stanowią wśród bezrobotnych istotną i wyróżniającą się subpopulację. Oczekują na pierwszą pracę, mają przekonanie, że są do niej przygotowani, dysponując odpowiednimi kwalifikacjami. Jednak, przy wysokim poziomie bezrobocia, trudnej sytuacji gospodarczej, znalezienie zatrudnienia wymaga wielu starań, zarówno ze strony absolwenta jak i urzędów pracy.

Wiadomym jest, że młodzi ludzie, u progu aktywności zawodowej nie zawsze zdają sobie sprawę z własnych atutów. Ich poczuciu niepewności na rynku pracy towarzyszą często wątpliwości co do słuszności podejmowanych wyborów, niewiara w skuteczność własnych działań, skłonność do przerzucania odpowiedzialności za swoją sytuację na warunki zewnętrzne.

W warunkach ciągłych przemian na rynku pracy, przyrostu zasobów pracy młodzieży, mimo podejmowanych systematycznie działań, bezrobocie absolwentów, a zwłaszcza szkół wyższych jest trudnym problemem. Dlatego też dla kreowania profesjonalnej pomocy, optymalnego wykorzystania instrumentów i środków konieczna jest wiedza o barierach i szansach tej kategorii bezrobotnych na rynku pracy.

1. CEL I METODY BADAŃ

Głównym celem badań było uzyskanie szerokiej wiedzy na temat źródeł problemu bezrobocia wśród absolwentów szkół wyższych, barier i trudności ich startu zawodowego. Istotnym było również poznanie aspiracji, postaw i przymieśln młodzieży w stosunku do własnego zawodu, do sytuacji na rynku pracy, do przyszłości, ich oczekiwań związanych z zatrudnieniem.

Jedną z intencji prowadzonego badania było również poznanie aktywności respondentów w poszukiwaniu pracy, ich mobilności przestrzennej, zawodowej, ewentualnej akceptacji (okresowo) kariery regresywnej.

Badania przeprowadzono na 15 % próbie populacji absolwentów z wyższym wykształceniem z województwa wielkopolskiego, tj. 360 absolwentów wypełniło anonimowe ankiety, zawierające 38 pytań – szczegółowych, otwartych i hipotetycznych.

Wzór ankiety stanowi załącznik do opracowania.

2. STRUKTURA BADANEJ ZBIOROWOŚCI

Na koniec grudnia 2002 r. liczba absolwentów zarejestrowanych w urzędach pracy w Wielkopolsce wynosiła 15.760 osób. W porównaniu do końca 2001 r. zmniejszyła się o 1884 osoby.

Wśród tej populacji 2292 absolwentów legitymowało się wykształceniem wyższym. Stanowili oni 14,5 % ogółu bezrobotnych absolwentów. Na koniec grudnia 2001 r. wskaźnik ten wynosił 10,7 %, na 31 maja br. 12,8%.

Badaniem objęto 360 absolwentów wyższych uczelni. 64,2 % badanych (231 osób) stanowiły kobiety. 103 osoby (28,6 %) pochodziły ze wsi. 257 absolwentów to mieszkańcy miast, w tym:

- 132 osoby - do 30 tys. mieszkańców,
- 72 osoby - do 100 tys. mieszkańców,
- 53 osoby - powyżej 100 tys. mieszkańców.

50,8 % badanych, tj. 183 osoby ukończyły studia na poziomie licencjackim, 177 osób (49,2 %) na poziomie magisterskim. Podobna relacja dotyczy systemów studiowania. W dziennym systemie ukończyło uczelnie 187 osób (51,9 %), w zaocznym - 173 osoby (48,1 %).

Ankietowani w większości są absolwentami uczelni znajdujących się w Wielkopolsce, położonych blisko miejsca zamieszkania. Nieliczni posiadają dyplomy uczelni zlokalizowanych w innych regionach kraju, np. Uniwersytetu Warmińsko - Mazurskiego w Olsztynie, Uniwersytetu Szczecińskiego.

Respondenci reprezentowali różne kierunki. 39 % ankietowanych zdobyło zawody związane z ekonomią. Dominowały takie kierunki jak: zarządzanie i marketing, ekonomika pracy, zarządzanie kadrami, zarządzanie finansami.

Przekrój zawodów był bardzo szeroki, np. informatyk, socjolog, psycholog, politolog, pedagog, lekarz weterynarii, architekt wnętrz, zootechnik, elektronik, elektrotechnik, chemik, biolog, technolog żywienia, seksuolog społeczny, lekarz, prawnik, bibliotekarz, hotelarz, nauczyciel (najczęściej wychowania fizycznego, nauczania początkowego, filologii polskiej, angielskiej, niemieckiej, duńskiej, matematyki, fizyki, biologii, chemii), specjalista ds. ochrony środowiska, administracji, rolnictwa, ogrodnictwa, budownictwa.

Poza kwalifikacjami zawodowymi uzyskanymi w trakcie studiów absolwenci deklarowali posiadanie dodatkowych umiejętności dających im większe szanse na znalezienia zatrudnienia. Dominuje tu znajomość obsługi komputera (83 %), posiadanie prawa jazdy (32 %), potwierdzona świadectwem znajomość języka obcego, kursy (np. pedagogiczny, ratownika drogowego, agenta ubezpieczeniowego, inseminatora, socjoterapii, dające uprawnienia SEP-owskie, wychowawcy kolonijnego). Ponadto wśród wymienionych dodatkowych umiejętności najczęstsze to: obsługa urządzeń biurowych, kasy fiskalnej, znajomość prowadzenia księgowości i rachunkowości, komunikatywność, umiejętność pracy w zespole oraz kierowania i zarządzania grupą osób.

Respondenci zapytani o znajomość języków obcych najczęściej wymieniali język angielski (264) i niemiecki (146). Znajomość języka rosyjskiego zadeklarowało 97 osób, francuskiego 41 osób i hiszpańskiego 5 osób. Niespełna 40 % badanych oceniło swoją znajomość języka obcego na poziomie dobrym.

3. WYBÓR KIERUNKÓW STUDIÓW

Ze zgromadzonego materiału wynika, iż 53 % respondentów dokonało wyboru kierunku studiów zgodnie ze swoimi zainteresowaniami. Podejmując decyzje w tym zakresie, kierowali się potrzebą kontynuowania zainteresowań oraz poszerzenia wiedzy w interesującej ich dziedzinie. Innym motywem wyboru było kontynuowanie tradycji rodzinnych, zwłaszcza przy zawodach prawniczych

i medycznych. Jedną z przesłanek wyboru określonego kierunku studiów była odległość od najbliższej zlokalizowanej uczelni. Niekiedy wpływ na te decyzje miały sugestie rodziny, znajomych, renomą uczelni. Tylko nieliczni absolwenci, wybierając kierunek studiów brali pod uwagę prognozy dotyczące szans podjęcia zatrudnienia w wyuczonym zawodzie na lokalnym rynku pracy. 273 absolwentów (76 %) odpowiedziało, iż wybór kierunku studiów jest efektem planowania przez nich swojej dalszej kariery zawodowej. Zapytani: „czy dysponując obecną wiedzą o rynku pracy ponownie wybraliby ten sam kierunek studiów?” 82 % odpowiedziało, że TAK. Pogląd ten argumentowali tym, iż wybrany kierunek jest atrakcyjnym, zgodnym z ich zainteresowaniami i wierzą, że koniunktura na rynku pracy z czasem zmieni się na ich korzyść. Uważają też, że samo ukończenie studiów przy ich kreatywnej osobowości zagwarantuje im znalezienie pracy. 18 % absolwentów wyraziło niezadowolenie z wybranego kierunku studiów. Dotyczy to między innymi takich kierunków jak: filologia polska, nauczanie początkowe, marketing i zarządzanie.

Z uzyskanych wypowiedzi wynika, iż niedostateczna wiedza o prognozach na rynku pracy przy wyborze zawodu ogranicza możliwości znalezienia pracy po ukończeniu nauki, nie ma jednak decydującego wpływu na wybór kierunku studiów.

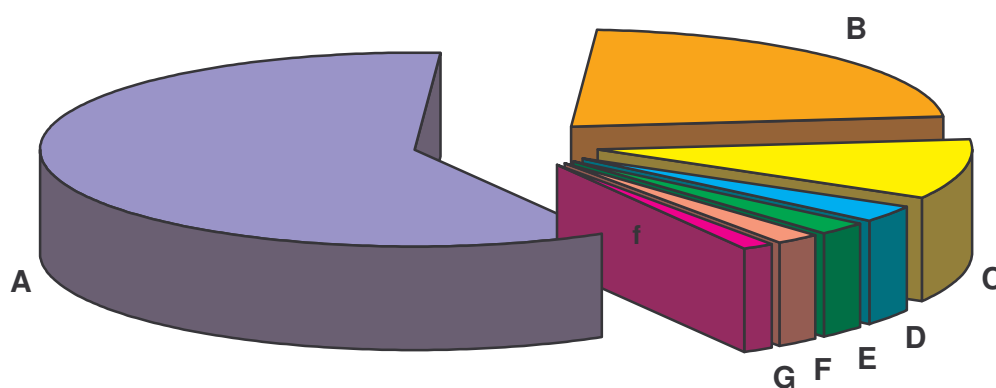
W opinii badanych istnieje wyraźna zależność w jakim systemie kształcenia zdobywa się wiedzę i jaką kończy się uczelnię a okresem poszukiwania pracy. 215 absolwentów (60 %) wyraziło pogląd, iż system ukończonych studiów ma wpływ na uzyskanie atrakcyjnych ofert pracy. Ich zdaniem, absolwenci po dziennych studiach mają większe szanse na zatrudnienie. 73 % badanej populacji, tj. 263 respondentów wyraża przekonanie, iż renomą ukończonej uczelni ma istotny wpływ na szybkość otrzymania pracy.

4. POMOC URZĘDU PRACY

Z zebranego materiału wynika, iż urzędy pracy oferowały zainteresowanym udział w różnych programach wspierania absolwentów pozostających bez pracy. 235 (65,3 %) respondentów skierowano do zakładów pracy celem odbycia stażu absolwenckiego, 88 (24,4 %) badanych uczestniczyło w szkoleniu w zakresie aktywnych form poszukiwania pracy, 40 (11%) absolwentów otrzymało ofertę

podjęcia pracy w ramach umowy absolwenckiej, 11 ankietowanym sfinansowano koszty szkolenia, 9 uzyskało zatrudnienie w ramach prac interwencyjnych, 5 absolwentów otrzymało stypendium na kontynuowanie nauki.

Tylko 8 absolwentów wystąpiło z wnioskiem o udzielenie pożyczki na uruchomienie własnej działalności gospodarczej. Łącznie udzielono ankietowanym absolwentom 399 różnych form pomocy. Niektórzy skorzystali z więcej niż jednego programu, ale byli i tacy, którzy nie wzięli udziału w żadnym.

Rys. 1

Formy pomocy z których korzystali absolwenci wyższych uczelni:

- A – staż absolwencki
- B – udział w szkoleniu z zakresu aktywnych form poszukiwania pracy
- C – umowa absolwencka
- D – sfinansowanie kosztów szkolenia
- E – prace interwencyjne
- F – pożyczka na uruchomienie własnej działalności gospodarczej
- G – stypendium na kontynuowanie nauki

5. METODY POSZUKIWANIA PRACY

Prawie 96 % ankietowanych szukając zatrudnienia korzystało z pośrednictwa, zwłaszcza najbliższych znajomych. 326 osób (91 %) poszukiwało zatrudnienia śledząc ogłoszenia w prasie, Internecie, na telegazecie, tablicach ogłoszeń oraz słuchając audycji radiowych, w których prezentowane są informacje o wolnych

miejscach pracy. Stosunkowo wielu, bo aż 58 % absolwentów, wykorzystało bezpośredni kontakt z pracodawcą uznając ten sposób działania za najlepszy ze względu na źródłowe, pełne informacje nt. szans pozyskania pracy.

201 osób (56 %) szukało zatrudnienia wysyłając dokumenty aplikacyjne do pracodawców. W sumie wysłali ich 4923, co daje przeciętnie 25 wysłanych kompletów dokumentów na 1 absolwenta.

Część absolwentów kierowała się o pomoc w znalezieniu pracy do instytucji i prywatnych firm zajmujących się doradztwem i pośrednictwem, w tym do Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej. Ponad 24 % respondentów uczestniczyło w warsztatach nt. aktywnego poszukiwania pracy w celu poszerzenia swej wiedzy i zwiększenia skuteczności działań.

W opinii badanych szeroka informacja zarówno w urzędach pracy jak i w środkach masowego przekazu pozwoliła na poznanie możliwości, jakimi służby zatrudnienia mogą wspierać absolwentów.

6. OCZEKIWANIA I NADZIEJE

Przemyślenia absolwentów związane z zatrudnieniem były dość zróżnicowane. Generalnie dominował pogląd, iż pierwsza praca winna wiązać się z godnym i odpowiednim wynagrodzeniem. W zasadzie nie precyzowano wysokości tego wynagrodzenia. Kilku respondentów deklarowało gotowość objęcia stanowiska kierowniczego przy wynagrodzeniu ok. 3 tys. złotych.

Liczna grupa ankietowanych wskazywała, iż podejmowana praca winna być interesująca, zgodna z posiadanymi kwalifikacjami. Niektóre odpowiedzi wskazywały na postawy o charakterze roszczeniowym – oczekujące kierowniczego stanowiska w nowoczesnej, rozwijającej się firmie z możliwością służbowych wyjazdów zagranicznych, relatywnie wysokiego wynagrodzenia.

Pewna grupa absolwentów nie wiązała zbyt wielkich oczekiwań z przyszłą pracą, ich głównym celem było „spełnienie się w pracy, zrobienie czegoś pożytecznego”. Dla niektórych badanych najważniejszym było podjęcie jakiegokolwiek pracy.

Dla absolwentów zasadniczo nie ma znaczenia, czy pracować będą w zespole, czy też na stanowisku samodzielnym. Za najważniejsze uważają

możliwość samorealizacji zgodnie z uzyskanymi kwalifikacjami, otrzymanie "godziwego" wynagrodzenia. Chęć pracy w zespole ankietowani uzasadniali tym, iż lubią pracować wśród innych ludzi, że praca w grupie jest przyjemniejsza i umożliwia szybsze poznanie jej specyfiki oraz daje szanse wzajemnego uczenia się i pomocy w realizowaniu zawodowych obowiązków.

Na podkreślenie zasługuje fakt, iż 64 % ankietowanych akceptowałoby okresowo karierę degresywną, tj. pracę o niższych dochodach i mniejszym prestiżu.

Większość z ankietowanych w dokonanej samoocenie, swoje kwalifikacje oceniła bardzo wysoko – od 7 do 9 punktów w przyjętej umownie 10-stopniowej skali. Nieliczni uznali, że posiadają maksymalne już kwalifikacje oceniając je na 10 punktów. Są to absolwenci Politechniki Poznańskiej, Uniwersytetu A.Mickiewicza w Poznaniu, Akademii Rolniczej w Poznaniu, Mazowieckiej Wyższej Szkoły Humanistyczno - Pedagogicznej w Łowiczu, Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu, Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Lesznie.

312 absolwentów, co stanowi 87 % badanej populacji wyraża pogląd, że wysoki poziom wykształcenia wystarcza do ubiegania się o zatrudnienie. 208 ankietowanych (58 %) uznało, iż ukończenie studiów nie jest warunkiem gwarantującym otrzymanie atrakcyjnej pracy. Swoje stanowisko uzasadniają tym, iż w aktualnych realiach gospodarczych naszego kraju ważne jest także uzyskanie dodatkowych umiejętności jak znajomość co najmniej jednego języka obcego, obsługa komputera i stałe doskonalenie swoich kwalifikacji, dostosowywanie ich do aktualnych potrzeb rynku pracy. Według opinii ankietowanych pracodawcy poszukują osób wykształconych, ale posiadających już pewne doświadczenie zawodowe. Coraz częściej też zwracają uwagę na cechy osobowościowe kandydata do pracy. Ankietowani zwracali także w swoich wypowiedziach uwagę na rolę koneksji i sympatii politycznych przy ubieganiu się o pracę na stanowiskach szczebla kierowniczego i przynoszących prestiż.

7. DLACZEGO POZOSTAJĄ BEZ PRACY?

Na podstawie zebranych ankiet można stwierdzić, iż generalnie młodzi ludzie zdają sobie sprawę, że ich szanse na znalezienie zatrudnienia zależą przede

wszystkim od ogólnej sytuacji na rynku pracy. 293 absolwentów tj. 81 % badanych jako powód braku zatrudnienia wskazywało przyczyny obiektywne (wysoki poziom bezrobocia, stagnacja gospodarcza, mała liczba ofert pracy). Tylko 67 osób wyraziło pogląd, iż trudności w znalezieniu pracy są konsekwencją dokonanych wcześniej wyborów, własnych braków. Niektórzy wskazywali, iż uzyskany zawód nie odpowiada potrzebom rynku pracy. Często wymienianą przyczyną trudności było: wysokie bezrobocie, brak praktyki zawodowej, słaba znajomość języków obcych, niedostateczna dyspozycyjność w związku z kontynuowaniem nauki, brak znajomości, utrata wiary w możliwość znalezienia pracy, brak dostatecznej motywacji do jej poszukiwania, brak środków na podjęcie działalności gospodarczej, konkurencyjność absolwentów na lokalnym rynku pracy. Zdaniem niektórych badanych kobiety napotykają na większe trudności w podjęciu pracy, gdyż pracodawcy chętniej zatrudniają mężczyzn uznając, iż macierzyństwo kobiet komplikuje sytuację. Niewielka grupa absolwentów upatruje swej szansy na zatrudnienie w przeniesieniu na wcześniejszą emeryturę osób posiadających do tego uprawnienia, np. nauczycieli.

Zdaniem badanych, obniżenie kosztów pracy, szczególnie pozapłacowych, zmiany systemu podatkowego, aktywizacja gospodarki, rozwój budownictwa mieszkaniowego, pobudzenie inwestycji w rejonach zamieszkania, rozwój małych i średnich firm zwiększyłoby liczbę miejsc pracy a tym samym możliwości ich zatrudnienia.

Absolwenci zdają sobie sprawę, iż poza poziomem kwalifikacji, ich atutem są cechy osobowościowe, jak: komunikatywność, asertywność, dobra prezencja, odpowiedzialność, otwartość, szczerowość, sumienność, pracowitość, cierpliwość, dokładność, zaangażowanie, gotowość do podejmowania nowych wyzwań, umiejętność podejmowania decyzji, elastyczność, szybkość uczenia się, kreatywność, dyspozycyjność, lojalność, umiejętność pracy w zespole ale także samodzielność, rzetelność, łatwość nawiązywania kontaktów, kompetentność, poczucie humoru, oryginalność, upór, wiara w siebie.

W warunkach utrzymującego się wysokiego bezrobocia obserwuje się znaczne rozbieżności między oczekiwaniami pracodawców a możliwościami i preferencjami poszukujących pracy. W opinii badanych wymagane kwalifikacje stawiane przez pracodawców są często nieadekwatne do faktycznych potrzeb i na wyrost.

Ich zdaniem, istotną barierą ograniczającą szanse absolwentów szkół wyższych na pracę, jest niechęć pracodawców do zatrudniania osób bez praktyki i doświadczenia zawodowego, ich młody wiek. Ankietowani podnosili, iż w wielu przypadkach pracodawcy pytali o języki obce i od biegłej ich znajomości uzależniali złożenie propozycji zatrudnienia, także na stanowiskach, na których - zdaniem ankietowanych - nie miało to istotnego znaczenia dla dobrego wykonywania obowiązków.

Badania dowiodły, iż pracodawcy w rozmowach z potencjalnymi pracownikami często w sposób subiektywny uzasadniali odmowę zatrudnienia argumentując ją np. zbyt dużą odległością miejsca pracy od stałego zatrudnienia, zbyt wysokimi kwalifikacjami kandydata, brakiem studiów magisterskich.

Według niektórych ankietowanych zgłaszający wolne miejsca pracy często mieli już przygotowanych kandydatów na nie. Zdarzały się również przypadki, iż oferty pracy były nieaktualne.

Należy zauważyć, iż spośród ankietowanych 8 %, pomimo otrzymania propozycji zatrudnienia, odmówiło podjęcia pracy. Główne przyczyny rezygnacji to: zbyt niskie, na poziomie minimalnego wynagrodzenia zarobki, które dodatkowo w przypadku konieczności dojazdu do pracy uniemożliwiały utrzymanie się, lekceważące traktowanie kandydata do pracy podczas rozmowy kwalifikacyjnej, propozycja pracy w akwizycji, konieczność codziennego dojazdu do pracy na znacznej odległości (100 km), propozycja pracy na stanowisku wymagającym niższych kwalifikacji niż posiadane, zbyt duże wkłady finansowe jakie należałoby ponieść w celu spełnienia wymagań pracodawcy, jak posiadanie własnego samochodu przy jednoczesnych niewysokich zarobkach (1000 zł.), propozycja pracy nielegalnej („na czarno”), czy wreszcie proponowana praca nie spełniała oczekiwań kandydata („złe warunki pracy”).

Spośród ankietowanych 197 osób (55 %) gotowych było do podjęcia pracy w systemie dwu lub trzy zmianowym. 306 spośród ankietowanych (85%) skłonna była wyjechać do pracy do innej miejscowości i tyle samo osób zadeklarowało, iż gotowi są dojeżdżać do pracy poza stałe miejsce zamieszkania, w tym:

- 70 ankietowanych (19 %) na odległość do 25 km,
- 96 (27 %) do 50 km,
- 116 (32 %) powyżej 100 km.
- 24 (7 %) do 100 km,

Pozostali - 54 osoby (15 %) zdecydowane są na podjęcie zatrudnienia w miejscowości, w której na stałe zamieszkują. Wielu z ankietowanych, bo aż 244 (68 %) w celu znalezienia zatrudnienia skłonnych jest wyjechać za granicę.

Absolwenci chętni są do korzystania z różnych form oferowanej im pomocy. Aż 308 ankietowanych (86%) zadeklarowało chęć zdobycia doświadczenia i wiedzy praktycznej w swoim zawodzie w ramach wolontariatu.

8. SKŁONNOŚĆ DO ZMIAN KWALIFIKACJI

Z zebranych materiałów wynika, iż większość absolwentów – 62 % badanej populacji – jest skłonna podwyższać, zmienić swoje kwalifikacje. Negatywnie do zmian nastawionych jest 34 % ankietowanych, 16 osób nie ma zdania w tej kwestii. Absolwenci mieli świadomość, iż oferty pracy, zgłaszane przez pracodawców często są niezgodne z ich przygotowaniem formalnym.

Przeгляд sformułowanych odpowiedzi uzasadnia stwierdzenie, iż podnoszenie kwalifikacji, kształcenie stało się sposobem dostosowywania do zmian obserwowanych na rynku pracy:

- „*Jestem gotowa odbyć kurs księgowości ponieważ zapotrzebowanie na osoby z tymi kwalifikacjami na rynku jest dużo większe niż z tymi, które aktualnie posiadam (pracownik socjalny - przyp. red.)*”,
- „*Wyższe kwalifikacje ułatwiają znalezienie zatrudnienia i lepsze wynagrodzenia*”,
- „*Chciałabym uzyskać wysoki stopień specjalizacji w obsłudze graficznych programów komputerowych, bo to może mi ułatwić znalezienie atrakcyjnej pracy za niezłe pieniądze*”,
- „*Jestem po studiach ekonomicznych i dalej zamierzam się kształcić w kierunku informatycznym. Myślę, że będąc dobrym ekonomistą z biegłą znajomością obsługi komputera i systemów informatycznych znajdę satysfakcjonującą mnie pracę*”,
- „*Znam dobrze język angielski. Teraz uczę się intensywnie niemieckiego, bo pracodawcy coraz częściej pytają o znajomość kilku języków*”,

- „Planuję rozpocząć studia na kierunku informatycznym, bo moje aktualne wykształcenie pedagogiczne nie rokuje dobrze w zakresie zatrudnienia w obecnych krajowych realiach”.

Na wzrost aspiracji edukacyjnych ma wpływ nie tylko konieczność dopasowania się do przewidywanego popytu na dane zawody i związane z tym potencjalne korzyści, ale również szeroka oferta szkolnictwa wyższego.

Nie bez znaczenia pozostaje fakt, iż wydłużenie nauki wiąże się nieraz z przesunięciem w czasie decyzji o podjęciu zatrudnienia. Część z respondentów uznaje, iż zdobyta wiedza jest wystarczająca i nie zamierzają dalej się kształcić. Winą za brak pracy obciążają państwo. Niektórzy zgłaszają pretensje do bliżej niezidentyfikowanego adresata o to, że przez kilka lat musieli się intensywnie uczyć, a dzisiaj nikt nie oferuje im pracy. Skłonni są podjąć zatrudnienie wyłącznie zgodnie z uzyskanymi kwalifikacjami.

9. PLANY, ZAMIERZENIA, POMYSŁY NA POPRAWĘ SYTUACJI

W opinii 45 % badanych priorytetem w najbliższej przyszłości jest znalezienie zatrudnienia. 112 osób (31 % ankietowanych) w swych planach i zamierzeniach uwzględnia dalszą edukację, łączenie nauki z pracą zawodową w celu podniesienia swoich kwalifikacji, co ich zdaniem powinno im ułatwić znalezienie zatrudnienia. Myślą tutaj o podjęciu studiów podyplomowych w wyuczonym zawodzie lub na innym kierunku, o nauce języka obcego, czy zdobyciu dodatkowych kwalifikacji mających znaczenie zawodowe jak: uzyskanie prawa jazdy czy dokumentu zaświadczonego o znajomości obsługi komputera. Tylko niewielu (3 osoby) rozważa rozpoczęcie działalności na własny rachunek.

Niewielkie możliwości realizacji własnych potrzeb życiowych ze względu na brak pracy, uzależnienie od pomocy rodziców powodują, iż 68 % ankietowanych deklaruje gotowość do podjęcia zatrudnienia za granicą. Część respondentów widzi szansę na pracę w dużych miastach w kraju i tam zamierza wyjechać. Niektórzy ankietowani upatrują większych możliwości zatrudnienia w programie rządowym „Pierwsza praca”.

Znając własną, trudną sytuację na rynku pracy ankietowani (91 % badanej grupy) ustosunkowali się również do problemów bezrobocia wskazując, ich zdaniem istotne kierunki zmierzające do ograniczenia bezrobocia.

Liczna grupa respondentów opowiadała się za rozszerzeniem preferencyjnego zatrudnienia absolwentów, stworzeniem dla tej kategorii bezrobotnych różnorodnych programów zachęcających pracodawców do ich zatrudnienia. Niektórzy wskazywali na potrzebę obniżenia wieku emerytalnego, wprowadzenia zakazu pracy przez emerytów i rencistów.

W opinii badanych należałoby w systemie szkolnictwa wyższego wprowadzić dłuższe praktyki, gdyż ich brak ogranicza szanse na rynku pracy oraz pod koniec studiów wdrożyć zajęcia z zakresu aktywnych form poszukiwania pracy. Jedna z sugestii dotyczyła nawet ograniczenia naboru na studia, zwłaszcza na uczelnie o niższym poziomie nauczania.

Wśród propozycji działań jakie należałoby podjąć aby ograniczyć bezrobocie, wiele dotyczyło wprowadzenia zmian w systemie funkcjonowania państwa, od reformy finansów poczynając poprzez ograniczenie biurokracji, wzorowania się na przykładach z Irlandii i Hiszpanii, poprzez łatwiejszy dostęp do tanich kredytów, zwalczenie protekcjonizmu i korupcji, uproszczenie prawa, zrównanie warunków prowadzenia działalności gospodarczej przez przedsiębiorców polskich i zagranicznych, zreformowanie systemu ubezpieczeń społecznych i obniżenie składek odprowadzanych do ZUS, a na zmniejszeniu diet poselskich i przeznaczeniu uzyskanych środków na aktywizacje bezrobotnych kończąc.

PODSUMOWANIE

Zebrane materiały potwierdzają, iż poziom wykształcenia jest czynnikiem ułatwiającym wejście na rynek pracy. Niemniej jednak absolwenci szkół wyższych napotykają szereg barier podczas startu zawodowego. Generalnie można je podzielić na 2 grupy:

- obiektywne – sytuacja gospodarcza, niska zdolność gospodarki do tworzenia miejsc pracy, wysoki napływ absolwentów,

- subiektywne – wynikające z postaw i aktywności absolwentów, ich stosunku do problemu pozostawania bez pracy.

Wyniki badań dowodzą, iż podejmowane działania mające na celu zwiększenie szans tej kategorii osób są właściwe, lecz w warunkach utrzymującego się wysokiego bezrobocia ich zakres należałoby zwiększyć

Należy podkreślić, iż w ostatnich latach daje się zauważyć zmianę postaw młodych ludzi wobec problemów związanych z podjęciem pracy. Z zebranych ankiet wynika, iż coraz więcej absolwentów przejawia troskę o swoją przyszłość, planuje alternatywną karierę zawodową, podnosi swoje kwalifikacje i umiejętności.

Przemiany zachodzące na rynku pracy znajdują odzwierciedlenie w preferencjach kandydatów na studia. Potwierdza to zwiększająca się systematycznie liczba absolwentów kierunków poszukiwanych.

Coraz więcej absolwentów zdaje sobie sprawę, że szybki postęp technologiczny, rzetelna umiejętność dostosowywania się do zmian zapotrzebowania na rynku pracy, konieczność adaptacji do nowych warunków form pracy wymaga ciągłej edukacji.

Wyraźna prawidłowość występująca na naszym rynku pracy określa, że im wyższy poziom wykształcenia tym mniejsze ryzyko braku zatrudnienia.

Utrzymujące się wysokie bezrobocie, zwiększający się udział na rynku pracy absolwentów z wyższym wykształceniem powoduje, że wydłuża się okres poszukiwania pracy, dlatego też nasuwa się wniosek, iż wskazane byłoby przeprowadzenie badań losów zawodowych absolwentów w dłuższym przedziale czasowym. Uzyskany materiał badawczy pozwoliłby na określenie czynników decydujących o powodzeniu procesu wychodzenia z bezrobocia.

Opracowano w Oddziale Zamiejscowym WUP w Kaliszu.